

Ministerie van Defensie

Professionele standaard voor geestelijk verzorgers werkzaam bij de krijgsmacht

2023-2026

Diensten Geestelijke Verzorging

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel I – Extern deel	7
1. Algemene uitgangspunten	8
1.1 Domein	8
1.2 Uniciteit	8
1.3 Aanspreekbaar op waarden en normen	8
1.4 Beroepsidentiteit	8
1.5 Waardigheid	8
1.6 Professionele kwaliteit	8
1.7 Loyaliteiten	9
1.8 Ambtsgeheim	9
2. Omgang met de pastorant/cliënt	10
2.1 Basishouding	10
2.2 Vrijplaatsfunctie	10
2.3 Verschoningsrecht	11
3. Omgang met de krijgsmacht	11
3.1 Zendende Instanties en de Defensieorganisatie	11
3.2 Verhouding met commandanten	11
3.3 Non-combattant	12
3.4 Uniform en rechtspositie	12
4. Omgang met andere hulpverleners in het SMT	12
4.1 Interdisciplinaire samenwerking	12
4.2 Geheimhouding	12

Deel II – Intern deel

13

5. Omgang binnen de krijgsmacht	14
5.1 Functiegerelateerde opleidingen	14
5.2 Hiërarchische organisatie	14
5.3 Bijzondere positie	14
5.4 Bijzondere omstandigheden	14
5.5 Subculturen	14
6. Omgang met collega geestelijk verzorgers	15
6.1 Samenwerking in het team	15
6.2 Verdeling van eenheden	15
6.3 Overdracht	15
7. Omgang met sociale media, de pers en nevenfuncties	16
7.1 Omgang met sociale media	16
7.2 Omgang met de pers	16
7.3 Nevenfuncties	17
8. Informatie	18

Inleiding

Bij de krijgsmacht werken geestelijk verzorgers van verschillende denominaties: Rooms Katholiek, Protestants, Humanistisch, Joods, Islamitisch, Hindoe en Boeddhistisch. Hoewel zij vanuit verschillende achtergronden en bij verschillende defensieonderdelen werken, vervullen zij in de organisatorische context van Defensie dezelfde functie. In de voorliggende professionele standaard wordt daarom de functie ‘geestelijk verzorger bij de krijgsmacht’ opgevat als één beroep.

Deze professionele standaard bevat afspraken voor geestelijk verzorgers bij de krijgsmacht als leidraad voor de uitoefening van hun beroep. Ze is bedoeld om helderheid te verschaffen aan cliënten/pastoranten, collega’s van andere disciplines en commandanten over wat zij van geestelijk verzorgers bij de krijgsmacht kunnen verwachten (deel I, extern deel). Daarnaast is de professionele standaard een instrument

voor geestelijk verzorgers zelf als hulpmiddel bij het gesprek over beroepshouding, gecoördineerd optreden, beroepsethiek, het inwerken van nieuwe collega's en conflicthantering (deel II, intern deel).

De professionele standaard is een reflectie van de ethische discussie over gewenst gedrag van beroepsbeoefenaren, die wordt gevoerd in de samenleving, bij de zendende instanties, in de krijgsmacht en in verwante beroepsgroepen. Deze discussie duurt voort en kan tot aanpassingen leiden. De professionele standaard beoogt deelname van geestelijk verzorgers bij de krijgsmacht aan die discussie in bredere zin te ondersteunen.

In de ethische discussie bestaat over sommige thema's meer eenstemmigheid dan over andere. In de formulering van de professionele standaard is dat terug te vinden. Sommige formuleringen benoemen ruimte voor een keuze en vragen daarbij om een gemotiveerde verantwoording aan de betrokkenen. Andere afspraken zijn directiever geformuleerd en laten zien dat afwijkend gedrag op dat punt algemeen als ongewenst wordt gekwalificeerd. De professionele standaard stimuleert daarmee reflectie over gewenst gedrag. Ze beoogt te bevorderen dat ethische dilemma's van geestelijk verzorgers in de krijgsmacht herkend worden en bespreekbaar worden gemaakt. De vraag welke thema's een plaats verdienen in de professionele standaard kan steeds opnieuw gesteld worden.

De verantwoordelijkheden die voortvloeien uit bestaande regelgeving (waaronder de gedragscodes van de respectievelijke denominaties en de gedragscode van Defensie) blijven van toepassing. De professionele standaard bevat waar mogelijk inclusieve taal. Waar de taal om een keuze vroeg is de mannelijke vorm gebruikt. Hiermee is geen onderscheid bedoeld. Waar sprake is van geestelijk verzorgers, militairen en anderen is te denken aan allen.

Deel I – Extern deel

1. Algemene uitgangspunten

1.1 Domein

De geestelijke verzorging is er voor militairen, overig defensiepersoneel, veteranen en het thuisfront. Zij kunnen een beroep doen op het aanbod van de Diensten Geestelijke Verzorging.

1.2 Unicitéit

De geestelijk verzorger respecteert de uniciteit van ieder mens, ongeacht etnische afkomst, leeftijd, geslacht, seksuele geaardheid. Dit respect betreft ook de politieke voorkeur, leefwijze, levensovertuiging en de sociale positie, de rang, het krijgsmachtdeel of onderdeel van de militair.

1.3 Aanspreekbaar op waarden en normen

De geestelijk verzorger is aanspreekbaar op de waarden en normen van de levensbeschouwelijke traditie die hij representeert. Naast een doorleefde en authentieke omgang met de eigen levensbeschouwing heeft hij een positieve en tolerante grondhouding naar andere levensbeschouwingen.

1.4 Beroepsidentiteit

Aangezien de geestelijk verzorger ambtsdrager is, vormen ambt, professionaliteit en de persoon samen de beroepsidentiteit van de geestelijk verzorger.

1.5 Waardigheid

De geestelijk verzorger gedraagt zich in overeenstemming met de waardigheid van het ambt dat hij bekleedt. Hij brengt de beroepsgroep niet in diskrediet. Dit geldt voor het persoonlijk functioneren zowel binnen als buiten werkverband.

1.6 Professionele kwaliteit

Om zijn deskundigheidsniveau te borgen is de geestelijk verzorger aangesloten bij een kwaliteitsregister. De geestelijk verzorger is persoonlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitoefening van zijn ambt en houdt deze op peil via de geëigende kanalen van scholing, intervisie, supervisie en intercollegiaal contact. De Diensten Geestelijke Verzorging dragen voor zover als mogelijk zorg voor de randvoorwaarden voor deze activiteiten.

1.7 Loyaliteiten

De geestelijk verzorger kent een loyaliteit naar de eigen Zendende Instantie en naar de militaire organisatie waarin hij werkt. De geestelijk verzorger gaat op integere en transparante wijze om met verschillende loyaliteiten. Wanneer een loyaliteitsconflict om keuzes vraagt, zal hij zijn keuze aan alle partijen gemotiveerd moeten kunnen verantwoorden.

1.8 Ambtsgeheim

De geestelijk verzorger heeft een ambtsgeheim: wat een geestelijk verzorger vanuit zijn beroep in vertrouwen wordt verteld, of anders in een vertrouwensrelatie ter kennis komt, blijft geheim. Persoonsgevoelige gegevens worden niet aan derden verstrekt. Eventuele schriftelijke documentatie wordt vernietigd na beëindiging van het contact.

Wanneer de geestelijk verzorger meent dat er dwingende redenen zijn om de geheimhouding die hoort bij zijn ambtsgeheim te doorbreken, legt hij de pastorant/cliënt zijn dilemma voor. Indien de pastorant/cliënt niet instemt met doorbreking van de geheimhouding, zal de geestelijk verzorger nagaan of eenzijdige doorbreking van de geheimhouding toch geboden is. Van belang daarbij is onder meer of er ernstige schade of gevaar dreigt voor de cliënt of voor derden, en of deze schade of dit gevaar door het doorbreken van de geheimhouding kan worden voorkomen. Als de geestelijk verzorger besluit de geheimhouding te doorbreken, zal hij de betrokkene van te voren laten weten welke informatie op welke manier aan welke anderen wordt verstrekt. Bij de zorgvuldigheid hoort om een dergelijk dilemma in geanonimiseerde vorm in intervisie of supervisie te bespreken met een collega of leidinggevende.

2. Omgang met de pastorant/cliënt

2.1 Basishouding

De houding van de geestelijk verzorger ten opzichte van de pastorant/cliënt kenmerkt zich door respect voor en de erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van de gesprekspartner.

De geestelijk verzorger waarborgt dat het contact in vrijheid kan worden aangegaan, onderhouden en beëindigd door de gesprekspartner.

De geestelijk verzorger heeft niet het recht de begeleiding eenzijdig te verbreken, tenzij daar gewichtige redenen voor zijn die met de betrokkene worden besproken.

De geestelijk verzorger is zich bewust van de asymmetrie van de verhouding tussen zichzelf en de gesprekspartner en maakt geen misbruik van zijn overwicht door positie of deskundigheid.

De geestelijk verzorger behoudt professionele distantie tegenover de pastorant/cliënt en toont respect voor de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene. Hij zal gedurende de begeleiding geen andere dan een begeleidingsrelatie met de pastorant/cliënt hebben of de wens daartoe uitspreken, uit respect voor diens lichamelijke en emotionele integriteit. Dit houdt ook in dat de geestelijk verzorger afziet van aanrakingen of uitspraken die mogelijk als erotisch of seksueel kunnen worden ervaren of als een uitnodiging daartoe.

2.2 Vrijplaatsfunctie

Het beroep van geestelijk verzorger kent een vrijplaatsfunctie. De vrijplaatsfunctie manifesteert zich als een onafhankelijke 'ruimte' voor de pastorant/cliënt, waar zonder schroom, schaamte en verdere consequenties gesproken kan worden over persoonlijke, vaak gevoelige onderwerpen. De 'vrijplaats' houdt in:

- dat mensen altijd een beroep kunnen doen op een geestelijk verzorger, hetzij op eigen gelegenheid hetzij via doorverwijzing;
- dat een geestelijk verzorger ook zelf het initiatief kan nemen om mensen te benaderen en bijstand te verlenen;
- dat de instelling waar de geestelijk verzorger werkzaam is instemt met onbeperkte toegang van de geestelijk verzorger tot wie dan ook in die organisatie, voor zover dit voor zijn functie van wezenlijk belang is.

Bij de vrijplaatsfunctie hoort ook het beginsel van vrije toegang tot autoriteiten. De geestelijk verzorger kan zijn onafhankelijke positie gebruiken om in het belang van de militair en in overleg met hem in contact te treden met commandanten.

2.3 Verschoningsrecht

Alles waarvan de geestelijk verzorger in het kader van zijn ambtsuitoefening in de vertrouwelijke relatie met de cliënt/pastorant kennis heeft genomen valt onder het ambtsgeheim. Uit het ambtsgeheim vloeit het verschoningsrecht voort. Dit betekent dat de geestelijk verzorger op grond van zijn ambt bepaalde vragen niet hoeft te beantwoorden als hij daarmee zijn ambtsgeheim zou doorbreken.

3. Omgang met de krijgsmacht

3.1 Zendende Instanties en de Defensieorganisatie

Voor wat betreft de inhoud van zijn werk legt de geestelijk verzorger verantwoording af aan de Zendende Instantie (i.c. het hoofd van dienst) waartoe hij behoort. Defensie is werkgever en stelt de geestelijk verzorger gelden en middelen ter beschikking ten behoeve van de uitoefening van zijn ambt. De geestelijk verzorger is voor wat betreft zijn werknemerschap als ambtenaar en de tot hem ter beschikking gestelde gelden en middelen verantwoording schuldig aan de Defensieorganisatie (i.c. de directeur van de Diensten Geestelijke Verzorging).

3.2 Verhouding met commandanten

De commandant is eindverantwoordelijk voor alles wat er in zijn eenheid gebeurt. Er bestaat geen hiërarchische verhouding met de geestelijk verzorger die bij de eenheid geplaatst is.

De geestelijk verzorger zoekt overleg met de commandant over wat zij van elkaar kunnen verwachten. Erkenning van ieders eigen verantwoordelijkheden heeft hierbij speciale aandacht. Als de vertrouwensrelatie en de open werkverhouding met de commandant toch onder druk komen te staan, roept de geestelijk verzorger hulp in van zijn leidinggevende.

De geestelijk verzorger geeft aan (onder)commandanten van de eenheid gevraagd en ongevraagd inzicht in zijn aanwezigheid. In het geval van zijn langdurige afwezigheid tijdens bijvoorbeeld uitzending of verlof laat de geestelijk verzorger weten op welke wijze het aanbod van geestelijk verzorging voor de eenheid toegankelijk blijft.

3.3 Non-combattant

De geestelijk verzorger is non-combattant volgens de Conventies van Genève. De geestelijk verzorger stelt zich goed op de hoogte van de regels die gelden voor non-combattanten waaronder het zichtbaar dragen van het rode kruis embleem.

3.4 Uniform en rechtspositie

De geestelijk verzorger heeft een hybride rechtspositie. Hierdoor is hij als burger gerechtigd om een uniform te dragen. Hij is hierbij in rang gelijk gesteld met een officiersrang. De geestelijke verzorger valt buiten de militaire bevelshiërarchie. Hij kan hierdoor geen bevelen ontvangen en ook niet geven. De geestelijk verzorger is vanwege zijn rechtspositie niet gerechtigd om een wapen te dragen. De geestelijk verzorger gedraagt zich in het openbaar overeenkomstig wat van een officier en van een ambtenaar mag worden verwacht. Ook in het buitenland bepaalt het gedrag van de geestelijk verzorger mede het imago van de Nederlandse krijgsmacht.

4. Omgang met andere hulpverleners in het SMT

4.1 Interdisciplinaire samenwerking

De geestelijk verzorger participeert in het Sociaal Medisch Team van zijn onderdeel, met respect voor de andere disciplines in het team.

De geestelijk verzorger bevordert een zodanige werkverhouding, dat doorverwijzen naar andere hulpverleners als vanzelfsprekend wordt ervaren.

4.2 Geheimhouding

In het Sociaal Medisch Team kan vertrouwelijke informatie gedeeld worden, mits dat in het belang is van de betrokkene en deze daarvoor toestemming heeft gegeven. Indien dit laatste niet mogelijk is zorgt de geestelijk verzorger dat het vertrouwen van de pastoraal/ cliënt daarbij niet wordt geschaad.

Deel II – Intern deel

5. Omgang binnen de krijgsmacht

5.1 Functiegerelateerde opleidingen

De geestelijk verzorger neemt in principe loyaal, en in ieder geval solidair deel aan alle voor de geestelijk verzorger functiegerelateerde militaire opleidingen en activiteiten.

5.2 Hiërarchische organisatie

In de militaire organisatie is sprake van uitgesproken hiërarchische verhoudingen en van krijgstucht. De geestelijk verzorger gaat adequaat om met de machtsongelijkheid die daarvan het gevolg is. Ook is de geestelijk verzorger zich bewust van zijn eigen (formele en informele) machtspositie. Hij weet hier op een integere en functionele manier mee om te gaan.

5.3 Bijzondere positie

De geestelijk verzorger is zich bewust dat zijn hybride rechtspositie verwarrend kan werken in de Defensieorganisatie. Hij neemt actief maatregelen om misverstanden te voorkomen.

5.4 Bijzondere omstandigheden

Door uitzendingen en/of oefeningen kan de geestelijk verzorger langdurig van huis zijn. Hij leeft dan in grote fysieke nabijheid van militairen, soms onder spanningsvolle omstandigheden.

De geestelijk verzorger kan dan zelf problemen ervaren waardoor zijn relatie met pastoranten/cliënten mogelijk ingrijpend verandert, met alle risico van dien.

Van de geestelijk verzorger mag verwacht worden dat deze in staat is zelf te signaleren wanneer zijn professionele distantie onder druk staat. Ook mag van de geestelijk verzorger verwacht worden dat hij in staat is om deze distantie ook onder moeilijke omstandigheden te bewaren. Als militairen langdurig van huis zijn voor uitzendingen of oefeningen kunnen hun partners zich eenzaam voelen. Huisbezoeken door de geestelijk verzorger kunnen daardoor ongewild en onbedoeld een verwarrende uitwerking hebben. De geestelijk verzorger dient daarom helder te zijn over de doelstelling en de beëindiging van de contacten in het kader van de zorgverlening.

5.5 Subculturen

De geestelijk verzorger werkt in een gesecculariseerde bedrijfscultuur, met veel subculturen. De geestelijk verzorger toont een groot aanpassingsvermogen en inlevingsvermogen en doet alle subgroepen zoveel mogelijk recht zonder de eigenheid van de rol en positie van geestelijk verzorger te verliezen.

6. Omgang met collega geestelijk verzorgers

6.1 Samenwerking in het team

De geestelijk verzorger werkt in teamverband samen met collega's met een andere levensbeschouwelijke achtergrond en in voorkomende gevallen met een secretariaatsmedewerker geestelijke verzorging. Hij onthoudt zich in het openbaar van negatieve uitspraken of oordelen over zijn collega's en steunt hen waar mogelijk.

De geestelijk verzorger bevordert een zodanige werkverhouding, dat onderling doorverwijzen naar geestelijk verzorgers van een andere denominatie wanneer de thematiek van de gesprekken en/of de levensbeschouwelijke achtergrond van cliënten/pastoranten daar aanleiding toe geven, als vanzelfsprekend wordt ervaren.

In geval van collegiale conflicten wordt, afhankelijk van de aard van het conflict, tijdig de hulp ingeroepen van de betrokken leidinggevenden. Deze zijn – eveneens in collegiaal teamverband – verantwoordelijk voor het adequaat realiseren of herstellen van de voorwaarden voor een werkbare situatie op dat onderdeel.

6.2 Verdeling van eenheden

De gehele krijgsmacht is het werkterrein van geestelijk verzorgers van verschillende denominaties. De geestelijk verzorgers op een onderdeel maken samen met hun leidinggevende in goed overleg een praktische werkverdeling.

Wanneer een geestelijk verzorger werkzaamheden verricht voor of contacten onderhoudt met cliënten/pastoranten van een onderdeel dat is toegewezen aan een andere geestelijk verzorger maakt hij dat tijdig kenbaar aan deze geestelijk verzorger.

De geestelijk verzorger neemt deel aan het reguliere collegiaal teamoverleg op het eigen onderdeel en in landelijk verband.

6.3 Overdracht

Bij vertrek van het onderdeel worden werkzaamheden afgebouwd en actief overgedragen aan de opvolger. Mochten werkzaamheden van de vertrokken geestelijk verzorger voor de eenheid nog enige tijd worden voortgezet, dan zal dat in zorgvuldig overleg met de opvolger plaatsvinden.

7. Omgang met sociale media, de pers en nevenfuncties

7.1 Omgang met sociale media

Geestelijk verzorgers kunnen kennis en andere waardevolle informatie via sociale media delen. Geestelijk verzorgers publiceren niet ongevraagd vertrouwelijke informatie. Voor het publiceren van gesprekken en/of foto's wordt voor publicatie toestemming gevraagd aan betrokken commandant en/of personen.

De geestelijk verzorger is zich bewust van de relatie met zijn levensbeschouwelijke traditie en de Defensieorganisatie als hij publiceert over of in dialoog gaat met anderen.

De Diensten Geestelijke Verzorging ondersteunen de open dialoog en de uitwisseling van ideeën en het delen van kennis. Tenzij expliciet vermeld publiceren geestelijk verzorgers op een website (of andere sociale media) anders dan die vallen onder de Diensten Geestelijke Verzorging op persoonlijke titel. Als geestelijk verzorgers namens hun dienst spreken, vermelden zij hierbij hun dienst en functie.

De geestelijk verzorger is persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud die hij, voor zover dat niet tot zijn functie behoort, publiceert op blogs, wiki's, fora en andere media die gebaseerd zijn op user-generated content. De geestelijk verzorger is zich er van bewust dat wat hij publiceert voor langere tijd openbaar zal zijn, met mogelijke gevolgen voor de privacy en het imago van de Diensten Geestelijke Verzorging.

Wanneer er bij de geestelijk verzorger twijfel bestaat over de inhoud met betrekking tot zijn contacten met de pers of over de raakvlakken met de Diensten Geestelijke Verzorging in de media, neemt hij contact op met zijn hoofd van dienst.

7.2 Omgang met de pers

Door hun aanwezigheid en vertrouwenspositie binnen de krijgsmacht hebben geestelijk verzorgers toegang tot vertrouwelijke bedrijfsinformatie. Deze informatie kan onder omstandigheden politiek of moreel gewicht krijgen. Journalisten kunnen daarom geestelijk verzorgers bij de krijgsmacht benaderen. Ook kan bij de geestelijk verzorger zelf de wens opkomen om contact te zoeken met de pers.

Persvoorlichters van Defensie hebben een eigen deskundigheid en verantwoordelijkheid in de omgang met de media. Zij zijn, door tussenkomst van de directeur van de Diensten Geestelijke Verzorging, de aangewezen functionarissen om contact met de pers te

onderhouden. Bedenk verder dat de pers een eigen politieke agenda kan hebben en dat uitspraken anders uitgelegd kunnen worden dan ze bedoeld zijn. Niet altijd is meteen duidelijk of iemand van de pers is. Ook is niet altijd duidelijk wat een interview is of een informeel gesprek.

De hoofden van dienst en de directeur van de Diensten Geestelijke Verzorging hebben eigen verantwoordelijkheden binnen Defensie, zij dienen te allen tijde op de hoogte worden gebracht door de eigen geestelijk verzorgers over contacten met de pers. Een cursus media bewustzijn hoort bij de standaardopleiding van geestelijk verzorgers.

7.3 Nevenfuncties

Geestelijk verzorgers kunnen nevenfuncties vervullen bij de Zendende Instantie of elders in de samenleving. Door een nevenfunctie kan het functioneren van een geestelijk verzorger onder druk komen te staan. Te denken valt aan de besteding van tijd en het ontvangen van vergoedingen of beloningen voor nevenfuncties.

Nevenfuncties bij organisaties met een politieke of emancipatoire doelstelling kunnen de onpartijdigheid van de geestelijke verzorging schaden. Het onderkennen en hanteren van spanningen tussen functie en nevenfuncties stelt zware eisen aan geestelijk verzorgers.

Nevenfuncties dienen bekend te zijn bij het hoofd van dienst en de directeur van de Diensten Geestelijke Verzorging. Nevenfuncties vormen een vast onderdeel van functioneringsgesprekken.

De positie van de geestelijk verzorger binnen de Defensieorganisatie verdraagt zich niet met het vervullen van bestuursfuncties binnen Goodwill organisaties van Defensie (zoals bijvoorbeeld personeelsfondsen). De geestelijk verzorger kan wel optreden als adviseur van deze organisaties.

8. Informatie

De professionele standaard is door het bestuurscollege van de Diensten Geestelijke Verzorging vastgesteld voor de jaren 2023 – 2026.

Heeft u naar aanleiding van deze professionele standaard vragen en/of opmerkingen dan kunt u contact opnemen met de Ambtelijk Secretaris van de Diensten Geestelijke Verzorging

Mevr. N.B.C. Faber
Ambtelijk Secretaris Diensten Geestelijke Verzorging
Postbus 90701
2509 LS Den Haag

M +31 6 57297940

Email adres: NBC.Faber@mindef.nl

